

**QUICKSCAN NATUURWETGEVING
LOCATIE KELMOND**

VP-PLUS

6 februari 2012
075993418:0.4 - Definitief
B02043.000063.0600

Inhoud

1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Huidige situatie	2
1.3	Voorgenomen plannen	4
2	Methodiek	6
3	Effectbeoordeling	7
3.1	Gebiedsbescherming EHS en N2000	7
3.2	Vaatplanten	7
3.3	Broedvogels	7
3.4	Zoogdieren	8
3.5	Amfibieën, reptielen en vissen	9
3.5.1	Amfibieën	9
3.5.2	Vissen	10
3.5.3	Reptielen	10
3.6	Libellen, vlinders en overige ongewervelden	10
4	Toetsing Flora- en faunawet	11
4.1	Tabel 1 Flora- en faunawet	11
4.2	Broedvogels	11
4.3	Eindoordeel	13
Bijlage 1	Wettelijk kader Flora- en faunawet	14

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1

AANLEIDING

VP-Plus heeft het voornemen om woningbouw mogelijk te maken door middel van een wijziging van het bestemmingsplan van een agrarisch perceel aan de rand van Kelmond aan Kelmonderstraat ong. (kadastraal bekend gemeente Beek (L.), sectie D, nr. 2315). Gelegen tegenover huisnummers 24 en 28 en naast huisnummers 27 en 31

In dit kader heeft Vandewall Planologisch Advies BV namens VP-Plus, ARCADIS gevraagd een ecologische quickscan uit te voeren, in het kader van de Flora- en faunawet. In dit kader is eveneens beoordeeld wat de ligging van de planlocatie is ten opzichte van EHS, POG en/of N2000 gebieden en of effecten op zouden kunnen treden ten aanzien van deze gebieden.

Om zicht te krijgen op eventueel aanwezige beschermde soorten of aanwezige habitats die als leefgebied dienen voor beschermde soorten heeft ARCADIS een zogenaamde habitatgeschiktheidsbeoordeling uitgevoerd. Vervolgens zijn de resultaten getoetst aan de Flora- en faunawet betreffende de voorgenomen ingreep. Tevens is vastgesteld of een vervolgonderzoek en/of een ontheffingsprocedure noodzakelijk is om te voldoen aan de minimale wettelijke onderzoeksinspanning in het kader van de Flora- en faunawet.

1.2

HUIDIGE SITUATIE

De planlocatie betreft agrarisch perceel bestaande uit een begraasd weiland met langs de noordoostgrens van het perceel een gemengde meidoornhaag. Langs de openbare weg ligt een geschoren haag met een oude met klimop begroeide stenen muur en een hekwerk. Er zijn geen (fruit)bomen aanwezig binnen het plangebied. Er is geen bebouwing aanwezig binnen het plangebied. Er is geen oppervlaktewater aanwezig binnen of in de directe nabijheid van het plangebied.

Het perceel grenst aan de oostzijde aan de Kelmonderstraat met aansluitend enkele dorpsrandpercelen met en zonder woonbebouwing, (hoogstam) fruitboomgaard en bebouwing zoals schuurtjes en opstallen. Ten zuiden bevindt zich een woonperceel met een deel van de tuin bestaande uit een ontwikkelde hoogstamfruitboomgaard. Ten westen van de planlocatie bevindt zich een laagstamfruitboomgaard en een perceel met hoogstamfruitbomen (peren). Ten noorden ligt een weilandperceel met aansluitend de Geverikerweg en overig buitengebied van Kelmond.

Afbeelding 1

Luchtfoto afbeelding
plangebied (witte
begrenzing)

Afbeelding 2

Topografische ligging
plangebied (1:25.000)

Foto's plangebied

Impressie foto's
plangebied

1.3

VOORGENOMEN PLANNEN

De initiatiefnemer is voornemens om woningbouw te realiseren / mogelijk te maken door middel van bestemmingsplanwijziging. Hiertoe zal de gehele huidige functie en inrichting verdwijnen en wijzigen.

De ingreep waaraan in deze rapportage getoetst is heeft in grote lijnen betrekking op het volledig verwijderen van de haagvegetatie, het slopen van de muur en het verwijderen van overige inrichting zoals hekwerken, drinkbakken en dergelijke, alsmede het bouwrijp maken van het grasveld en de aanleg van nutsvoorzieningen, (bouw) wegen en tenslotte de realisatie van nieuwbouw met bijbehorende opstallen en erfbegrenzingsen.

Stedenbouwkundig inrichtingsvoorstel

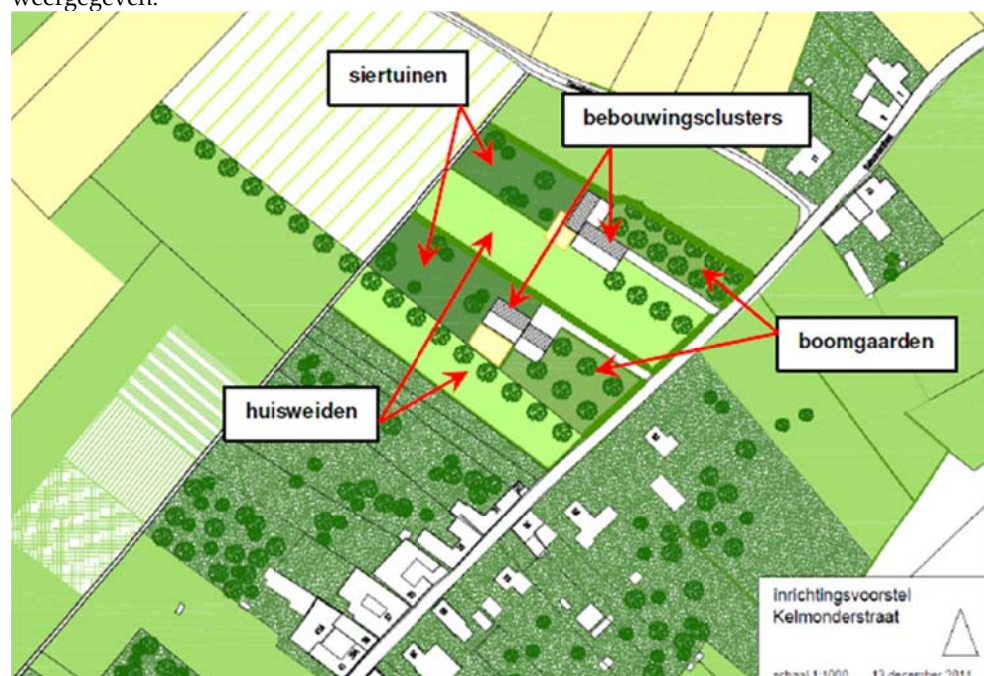
Het stedenbouwkundig inrichtingsvoorstel bedient zich van drie karakteristieke landschappelijke beelden:

- Boomgaard: het landschap wordt opnieuw het dorp in gehaald. In het plan wordt vanaf de Kelmonderstraat een boomgaard aangelegd, die als het ware het "voorland" vormt voor de bouwmassa. Het agrarische karakter van dit voorste gedeelte is van belang voor het verkrijgen van de passende historische landschappelijke sfeer.

Bebouwing is in deze zone niet voorzien. De oprit/inrit van het perceel kan langs of door de boomgaard worden aangelegd. Er wordt tevens een verbinding tot stand gebracht tussen de boomgaard en de solitaire bomenrij aan de noordwestzijde van het plangebied (aangrenzend aan de productieboomgaard).

- Weide: de toepassing van weiden zorgt voor open zichtlijnen en doorzichten. Deze accentueren de verkaveling en zorgen voor de afwisseling tussen open en gesloten zones. Weiden worden daarnaast omringd door hagen.
- Tuin: de tuin wordt uitgevoerd als een meer gesloten siertuin. Deze wordt begrensd met hagen en krijgt het karakter van een bosperceel. De tuinen grenzen aan het open landelijk gebied.

De bouwmassa is centraal op het perceel gepositioneerd en wel zodanig dat rekening is gehouden met de spuitcirkel van de boomgaard ten noordwesten van het plangebied. De bouwmassa is ruim van opzet en karakteristiek ontleend aan agrarische bedrijfsbebouwing. Ten aanzien van architectuur, kleur en materiaalgebruik dient op deze karakteristiek te worden aangesloten. Achter deze bouwmassa is ruimte voor de (sier)tuin, die bij de woonfunctie behoort. De begrenzing van het perceel is doorgetrokken tot aan het genoemde 'historische pad'. Hierdoor wordt het regelmatige, langwerpige en smalle verkavelingspatroon vanuit de bestaande lintbebouwing doorgetrokken. Het perceel tussen het plangebied en de Geverikerweg blijft open en in het huidige agrarische gebruik; ook dit perceel heeft door de verkaveling van het plangebied een maat die voortborduurt op het bestaande verkavelingspatroon. Onderstaand is het inrichtingsvoorstel voor de twee kavels weergegeven:

HOOFDSTUK 2 Methodiek

Ter voorbereiding op de veldinspectie is een bureaustudie uitgevoerd naar de beschikbare verspreidingsgegevens van de te verwachten beschermde flora en fauna. Hierbij is gebruik gemaakt van bronnen zoals RAVON, Telmee.nl (NDFF data), waarneming.nl en diverse provinciale en landelijke verspreidingsatlassen. Tevens is gebruik gemaakt van gebiedskennis betreffende het voorkomen van beschermde soorten in de regio.

Om te bepalen of er negatieve effecten te verwachten zijn is op 22 november 2011 een veldinspectie uitgevoerd. Een ecooloog van ARCADIS heeft de planlocatie beoordeeld op het (mogelijk) voorkomen van beschermde flora en fauna, de zogenaamde habitatgeschiktheidsbeoordeling. Tijdens deze habitatgeschiktheidsbeoordeling is onderzocht in hoeverre de planlocatie en de directe omgeving geschikt zijn als verblijfplaats voor beschermde planten- en diersoorten. Tevens is gelet op aanwezige (beschermde) soorten via zichtwaarnemingen en sporen. Het gehele terrein was vrij toegankelijk en is volledig onderzocht.

In bijlage 1 is het wettelijk kader opgenomen van de Flora- en faunawet.

HOOFDSTUK 3 Effectbeoordeling

3.1 GEBIEDSBESCHERMING EHS EN N2000

De planlocatie maakt geen onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en/of de Provinciale Ontwikkelingszone Groen (POG). Een negatief effect op de EHS of de POG is daarmee uitgesloten.

De planlocatie maakt geen onderdeel uit van een N2000 natuurgebied en bevindt zich niet binnen de directe nabijheid van een dergelijk gebied (2,6 km tot het N2000 gebied Bunder en Elslöerbos). De ingreep (woningbouw) heeft geen meetbaar effect tot buiten de begrenzing van het plangebied zelf. Negatieve effecten op een in de omgeving gelegen N2000 gebied zijn hiermee uitgesloten.

In het kader van gebiedsbescherming (EHS, POG en N2000) zijn geen aanvullende stappen noodzakelijk.

3.2 VAATPLANTEN

Het plangebied is niet geschikt als groeiplaats voor beschermde vaatplanten. Op de oude stenen muur is geen beschermde muurvegetatie aangetroffen en ook niet te verwachten vanwege de dichte klimop begroeiing. Uit de provinciale karteringsgegevens (2008) blijkt dat er geen beschermde plantensoorten voorkomen binnen of nabij de planlocatie.

Een negatief effect op een beschermde plantensoort is uitgesloten.

3.3 BROEDVOGELS

Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten van soorten met jaarrond beschermde nesten (cat. 1 t/m 4) aangetroffen. Uit de provinciale broedvogelmonitoringsgegevens (2009) blijkt dat er geen soorten met jaarrond beschermde nesten op de planlocatie waargenomen zijn. In de regio komen wel enkele roofvogels voor waarvoor binnen het plangebied geen geschikt broedbiotoop aanwezig is. Het voorkomen van Steenuil is in de provinciale kartering niet grondig in beeld gebracht zodat dat het voorkomen op voorhand niet uitgesloten kan worden.

Steenuil

Tijdens het veldbezoek is vastgesteld dat de planlocatie geschikt is als primair leefgebied van de Steenuil. Nestgelegenheid is binnen het plangebied niet aanwezig of te verwachten door het ontbreken van nestgelegenheid zoals een oude schuur of een fruitboom met holten.

Verblijfplaatsen zijn op de direct aan de planlocatie grenzende percelen niet uitgesloten. De planlocatie kan daardoor een belangrijke functie hebben als primair leefgebied van de Steenuil. Het verlies van dit leefgebied kan een negatief effect hebben op het broedsucces (overtreding artikel 9) en op het primair noodzakelijk functioneel leefgebied binnen een Steenuil territorium om de voortplantingsfunctie te waarborgen (overtreding artikel 11).

De ingreep kan een negatief effect hebben op een vaste rust en verblijfplaats van Steenuil. In het inrichtingsplan zijn afdoende aanknopingspunten om een negatief effect en daarmee overtreding op voorhand te voorkomen. In hoofdstuk 4 wordt hier verder op ingegaan.

Huismus

De meidoornhagen hebben eveneens een functie als onderdeel van het leefgebied van de Huismus. Echter zal de ingreep voorzien in woningen met tuinen en mogelijk nieuwe hagen waardoor deze functie afdoende intact zal blijven. De ingreep zal niet leiden tot een verlies aan functionaliteit van de lokale Huismuspopulatie daar er geen nestgelegenheid verloren gaat en er in en om Kelmond afdoende leefgebied voor de Huismus voorhanden blijft.

Overige soorten

In de vegetatie op en langs het plangebied zullen diverse niet jaarrond beschermde vogelsoorten van dorp en platteland broeden zoals merel, Heggenmus, Roodborst, Winterkoning en dergelijke.

Een negatief effect op algemene broedvogels dient voorkomen te worden door de ingreep (kappen van bomen en verwijderen van overige vegetatie) in zijn geheel buiten het broedseizoen (broedseizoen loopt van 15 maart tot 1 augustus) uit te voeren.

3.4

ZOOGDIEREN

Vleermuizen

Er zijn geen bomen met holten aanwezig binnen of direct nabij het plangebied die kunnen dienen als verblijfplaats voor vleermuizen. Er is tevens geen bebouwing aanwezig binnen of direct nabij de planlocatie, als mogelijke verblijfplaats voor vleermuizen. Een negatief effect op een (mogelijke) vast rust- of verblijfplaats is daarmee uitgesloten.

De functie van het plangebied als onderdeel van het foerageergebied is vanwege de geringe oppervlakte zeer beperkt en doet geen afbreuk aan het functionele leefgebied van lokale vleermuispopulaties. Vliegroutes liggen naar verwachting vooral langs de planlocatie over de Kelmonderweg en de Gevekerstraat en langs de perceelgrenzen. De ingreep heeft, mits er geen nieuwe (tijdelijke) verlichting toegepast wordt, geen negatief effect op deze verbindende vliegroudefunctie.

Een negatief effect op verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen is uitgesloten mits er geen nieuwe tijdelijke of permanente (straat) verlichting wordt toegepast.

Das

Tijdens het veldbezoek is een haar van een volwassen Das aangetroffen langs het veldpad direct ten noorden van de planlocatie.

In de directe nabijheid van de planlocatie zijn uit het verleden geen hoofdburchten van de Das bekend. Mogelijk dat in de afgelopen jaren door de ontwikkeling en uitbreiding van de bedrijvigheid rond het vliegveld de aldaar levende dassen zich verplaatst hebben in de richting van Kelmond. Het is op voorhand niet volledig uitgesloten dat er binnen 1,6 kilometer van de planlocatie een dassenburcht aanwezig is.

Op de planlocatie zelf zijn geen duidelijke wissels, snuitpuntjes, latrines, territorium-begrenzing, graafsporen, vluchtholen of andere aanwijzingen gevonden dat de Das intensief gebruik maakt van de planlocatie zelf. De planlocatie is vanwege het grasland en de houtwal/struweelhaag geschikt als foerageergebied voor de Das. Echter door de beperkte omvang en de versturende werking van het dorp en de barrièrewerking door de weg en enkele niet passeerbare hekwerken op aangrenzende percelen zal de planlocatie geen primair onderdeel zijn van het functionele leefgebied dat noodzakelijk is voor een lokale dassenclan. De locatie is eveneens geen onderdeel van een verbindingroute doordat de percelen aan de oostzijde van de Kelmonderweg door een hekwerk niet door de Das gepasseerd kunnen worden.

Het verlies van de planlocatie als onderdeel van het uitloopgebied van de Das leidt niet tot een significant negatief effect op het beschikbare dassen foerageergebied in en nabij Kelmond en daarmee niet tot een overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Overige grondgebonden zoogdieren

Binnen de planlocatie zijn algemeen beschermde soorten zoals Konijn, Mol, Egel, Haas en diverse muizensoorten te verwachten.

Het verlies aan secundair foerageergebied van de Das heeft geen negatief effect op de functionaliteit van het lokale leefgebied van een in de omgeving gevestigde Dassenclan of solitair territorium van de Das.

Een negatief effect op algemeen beschermde grondgebonden zoogdieren is niet geheel uit te sluiten.

3.5

AMFIBIEËN, REPTIELEN EN VISSSEN

3.5.1

AMFIBIEËN

Uit de verspreidingsgegevens van RAVON en het NHGL blijkt dat er geen zwaar beschermde soorten te verwachten zijn op of nabij het plangebied.

Vanwege het ontbreken van geschikt voortplantingswater op en direct nabij het plangebied is een negatief effect op een beschermde soort uitgesloten. Het is mogelijk dat er in de nabijheid tuinvijvers en veedrinkvoorzieningen zijn die dienst doen als leefgebied voor beschermde amfibieën zoals Gewone pad en Kleine watersalamander. De planlocatie kan daardoor dienst doen als marginaal landhabitat voor algemeen beschermde amfibieën.

Een negatief effect op algemeen beschermde amfibieën is niet geheel uit te sluiten.

3.5.2

VISSEN

Vanwege het ontbreken van oppervlaktewater binnen de planlocatie is het voorkomen van en daarmee een negatief effect op beschermde vissen uitgesloten.

3.5.3

REPTIELEN

Uit de verspreidingsgegevens van RAVON en het NHGL blijkt dat er geen zwaar beschermde soorten te verwachten zijn op of nabij het plangebied. Het plangebied is marginaal geschikt als leefgebied voor een soort als Levendbarende hagedis. Echter door het ontbreken van waarnemingen van deze soort in de regio van Kelmond is het voorkomen van Levendbarende hagedis op voorhand niet te verwachten.

Een negatief effect op een reptielensoort is uitgesloten.

3.6

LIBELLEN, VLINDERS EN OVERIGE ONGEWERVELDEN

Vanwege het ontbreken van optimaal ontwikkeld landhabitat (bloemrijke vegetaties, oude eikenopstanden, e.d.) en/of geschikt voortplantingswater is een negatief effect op beschermde vlinders, libellen en overige ongewervelden uitgesloten.

HOOFDSTUK

4

Toetsing Flora- en faunawet

Op basis van de onderzoeksresultaten en de effectbeoordeling blijkt dat er door plan-uitvoering negatieve effecten en dus overtredingen kunnen optreden. Veelal kunnen deze worden voorkomen. Hieronder beschrijven we welke mogelijke overtredingen op kunnen treden en welke maatregelen getroffen kunnen worden om het negatieve effect en daarmee eventuele vervolgstappen (nader onderzoek en ontheffingsprocedures) te voorkomen.

4.1

TABEL 1 FLORA- EN FAUNAWET

In het kader van ingrepen in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting is vrijstelling verleend voor overtreding van AMvB art. 75 Flora- en faunawet ten aanzien van algemeen beschermde soorten. Een ontheffingsprocedure behoeft niet doorlopen te worden voor de verstoring van tabel 1 soorten binnen het plangebied.

Zorgplicht

Vanuit de Algemene Zorgplicht (Artikel 2 Flora- en faunawet) dienen wel enkele maatregelen getroffen te worden om verstoring te beperken. Het functievrij maken voorafgaande aan de ingreep dient in de richting van de aangrenzende weilanden plaats te vinden. Hierdoor krijgen eventueel aanwezige grondgebonden zoogdieren afdoende mogelijkheid om een veilig heenkomen te vinden. Door deze fasering wordt afdoende rekening gehouden met het veilig weg kunnen komen van binnen de planlocatie aanwezige konijnen en andere kleine zoogdieren.

Eventueel binnen de ingreepzone aangetroffen individuen (amfibieën en zoogdieren) dienen direct buiten de invloed zone geplaatst te worden om zodoende onnodig verwonden of doden van individuen te voorkomen.

4.2

BROEDVOGELS

Steenuil

De ingreep heeft mogelijk een negatief effect op de Steenuil. Niet alleen de nestlocatie maar ook het functionele leefgebied noodzakelijk voor het voortplantingssucces binnen een Steenuil territorium is wettelijk jaarrond beschermd. Het plangebied ligt aan de rand van de bebouwing en heeft een verbindende functie tussen percelen met (hoogstam) fruitbomen en erfschuurtjes. De planlocatie kan zelf ook dienen als foerageergebied.

De ingreep kan tot verstoring en tot vermindert broedsucces leiden bij uitvoering werkzaamheden tijdens het broedseizoen en daarmee tot overtreding van artikel 9 en 11 van de Flora- en faunawet.

Indien er een Steenuil broedt op een direct aangrenzend perceel en het plangebied wordt intensief gebruikt in de voedselvoorziening kan dit er toe leiden dat er onvoldoende primair leefgebied overblijft binnen het territorium en de nestlocatie verdwijnt. Dit kan leiden tot overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Op basis van onze expertise met ruimtelijke ontwikkelingen en de Steenuil is het mogelijk om binnen het plangebied maatregelen te treffen om in areaal en kwaliteit afdoende Steenuil leefgebied te behouden. Binnen het inrichtingsplan wordt rekening gehouden met de aanleg van primair en optimaal Steenuil habitat. Zo komen er extra scheerhagen, hoogstamfruitboomgaarden en blijft er veel weiland behouden.

Een negatief effect kan op voorhand voorkomen worden door de volgende maatregelen vast te leggen in het plan (borging bestemmingsplan = optimaal). Het doorvoeren van de hierna voorgestelde maatregelen zijn afdoende om de herontwikkeling zonder veld ecologisch onderzoek (minimale onderzoeksverplichting) uit te voeren. Dit betekent ook dat het niet naleven van de voorwaarden er eerst veldecologisch onderzoek nodig is naar Steenuil met alle eventuele bijkomende advisering en procedures, alvorens de ingreep tot uitvoer te brengen.

Mitigerende maatregelen om kans op overtreding artikel 11 Ffwet t.a.v. Steenuil te voorkomen.

- De gehele landelijke buitenruimte (huisweiden, boomgaarden en de gehele erfscheidende hagenstructuur dient volledig aangelegd en functioneel te zijn alvorens de rode ontwikkeling (bebouwing) aan te vangen.
- De siertuin behoeft niet direct aangelegd te worden. Deze ruimte dient wel als grasland behouden te blijven gedurende de bouwwerkzaamheden (deels eventueel t.b.v. de bouw als opslag en dergelijke).
- De aangelegde groenen buitenruimte mag tijdens de bouw niet benut worden als opslag of depot t.b.v. van de bouw en dient als foerageergebied beschikbaar te zijn.
- Er mag geen permanente nachtelijke bouwverlichting toegepast worden die enig uitstralend effect heeft buiten de directe bouwplaats
- De (vrijgroeijende) haag aan de oostzijde van het plangebied blijft in zijn geheel intact of wordt ingepast als erfscheiding. Deze wordt dus niet gerooid en opnieuw aangeplant.
- De boomgaarden worden voorzien van hoogstamfruit.
- Op het perceel komt tenminste 1 permanente steenuil nestkast.
- De inrichting van de buitenruimte (verandering van weiland met hagen naar de huisweide, boomgaard en erfgrenshagen vindt plaats in de periode half september tot april. Hiermee buiten de broedperiode van de Steenuil om zodoende een tijdelijk vermindert aanbod aan voedsel voor de opgroeiende jongen te voorkomen.

Algemene broedvogels (cat. 5)

Ten aanzien van overige te verwachten broedvogels dient verstoring en daarmee een mogelijke overtreding van de Flora- en faunawet volledig voorkomen te worden door de kap en het verwijderen van vegetatie buiten de periode 15 maart – 15 augustus uit te voeren. Een ontheffing wordt in de regel niet afgegeven voor het verstoren van broedende vogels.

4.3

EINDOORDEEL

Negatieve effecten die kunnen leiden tot overtreding van een verbodsbepaling AMvB art. 75 Flora- en faunawet zijn bij toetsing van de voorgenomen ingreep (zoals beschreven in hoofdstuk 1) op voorhand uit te sluiten indien rekening gehouden wordt met de in dit rapport vermelde maatregelen.

Ten aanzien van overige in het gebied voorkomende beschermde soorten dient rekening gehouden te worden met de in deze rapportage voorgestelde mitigerende maatregelen.

Indien de mitigerende maatregelen zoals in dit rapport beschreven geborgd en toegepast worden is nader onderzoek naar Steenuil niet noodzakelijk.

Nader onderzoek in combinatie met effectbeoordeling en toetsing is noodzakelijk om het effect van de ingreep op de Steenuil vast te kunnen stellen als de maatregelen niet of niet afdoende nageleefd worden. Uit dit onderzoek zal tevens blijken of en in welke mate er mitigerende maatregelen getroffen dienen te worden om de ingreep uit te kunnen voeren zonder overtreding van de Flora- en faunawet. Er wordt door het bevoegd gezag in de regel geen ontheffing verleend voor negatieve effecten op de Steenuil in het belang van lokale woningbouwinitiatieven. Hiermee geven wij aan dat het treffen van maatregelen bij aanwezigheid van steenuil sowieso opgelegd zal worden door het bevoegd gezag.

Een aanvullend onderzoek kan als voordeel hebben dat als de Steenuil geen gebruik maakt van het gebied er ook geen specifieke maatregelen en eventuele vervolgstappen noodzakelijk zijn.

Ter informatie

Een onderzoek naar steenuil bestaat uit een tweetal veldrondes in de periode 15 februari-15 april waarbij met behulp van een geluidsopname de aan- of afwezigheid van steenuilen en Steenuil territoria vast te stellen. Dit is een landelijk geaccepteerde en door ARCADIS beproefde methode die voldoet aan Stichting STONE (Steenuil Overleg Nederland) in combinatie met de landelijke broedvogelmonitoringsmethodiek van SOVON (BMP).

BIJLAGE 1

Wettelijk kader Flora- en faunawet

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2002) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de Flora- en faunawet zijn de soortbeschermingsbepalingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren.

De Flora- en faunawet heeft belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. De interpretatie van de wet is in 2009 aangescherpt. Deze aanscherping is in onderstaande uitleg opgenomen.

Algemene zorgplicht

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren en planten voor de mens kunnen hebben. Dit wordt de intrinsieke waarde genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is de algemene zorgplicht als vorm van “basisbescherming” opgenomen (artikel 2). Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. De algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet. Het is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Activiteiten kunnen zonodig door de Algemene Inspectiedienst (AID) worden stilgelegd.

Verbodsbepalingen

De algemene verbodsbepalingen zijn handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten mogelijk in gevaar brengen. Deze verbodsbepalingen vormen een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA- EN FAUNAWET (ARTIKELEN 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13. Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Vrijstelling en ontheffing

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen, of is het mogelijk van de minister ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen verschillende groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen worden benoemd in het “Besluit van 28 november 2000 houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten”, kortweg genoemd “Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten”. Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels.

Tabel 1

Beschermingscategorieën
AMvB artikel 75 Flora- en
faunawet

Categorie		Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 1	Algemene soorten	Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10
Tabel 2	Overige soorten	Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10

Tabel 3	Soorten van bijlage 1 van de AMvB	Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: dwingende reden van groot openbaar belang; ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin) van de beschermde soort; - enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.
Tabel 3	Soorten op Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn	Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: dwingende reden van groot openbaar belang Nb: voor deze groep kan geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter gedane uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is. - enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen.

Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen.

Tabel 1 geeft aan dat voor verschillende soorten een vrijstelling geldt, wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden volgens een door het ministerie goedgekeurde gedragscode. De Unie van Waterschappen heeft een goedgekeurde gedragscode (Unie van Waterschappen, 2005). Het Waterschap Rivierenland heeft ook een beverprotocol geschreven, ingevolge deze gedragscode (Bronsveld et al., 2010). De gedragscode van de Unie van Waterschappen is niet van toepassing op dijkversterkingen (Unie van Waterschappen, 2005). Toepassing van deze gedragscode leidt niet tot een vrijstelling van de verbodsbepalingen voor soorten van Tabel 2. Wel is de gedragscode van toepassing op andere activiteiten als het dempen van sloten. Voor dergelijke activiteiten is in dat geval geen ontheffing vereist bij de aanwezigheid van Tabel 2-soorten.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- Geen andere bevredigende oplossing is.
- Tevens sprake is van één van de volgende belangen:
 - Bescherming van flora en fauna.
 - Veiligheid van luchtverkeer.
 - Volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat het ministerie van EL&I voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan het bovenstaande. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (versturende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vangen.

Binnen de groep van vogels zijn soorten aangewezen waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde “vaste rust- of verblijfplaats”. Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de “aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten” (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in Tabel 2.

Tabel 2

Beschermingscategorieën
jaarrond beschermde
nesten.

Vogels	
Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop.

Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

Toetsingsplicht

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten voorzien zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Deze moet tijdens de uitwerking van zijn plannen of tijdens het plannen van werkzaamheden het volgende in kaart brengen:

- Welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- Heeft het realiseren van het plan of de uitvoering van geplande werkzaamheden gevolgen voor deze soorten?
- Zijn deze gevolgen strijdig met de algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- Kunnen het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden, of zodanig uitgevoerd worden dat de invloed op beschermde soorten verminderd of opgeheven wordt?
- Is, om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten, vrijstelling mogelijk of ontheffing (ex-artikel 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving vereist (tabel 3, soorten van bijlage 1, AMvB)?
- Heeft de initiatiefnemer zicht op een beschikking van het ministerie waarin goedkeuring wordt gegeven voor dit maatregelenpakket, op basis van een gedegen maatregelenpakket ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (tabel 3, soorten van Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn)?
- Welke voorwaarden zijn verbonden aan vrijstellingen of ontheffingen en welke consequenties heeft dit voor de uitvoering van het plan?